

CRJM

Drepturi și justiție pentru toți

RAPORTUL DE ACTIVITATE

AL CENTRULUI DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

IDENTITATE

Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) este o organizație neguvernamentală, nonprofit, independentă, neafiliată politic, care contribuie la consolidarea democrației și a statului de drept în Republica Moldova prin activități de cercetare, monitorizare și advocacy.

VIZIUNE

Trăim într-o țară democratică și prosperă în care oamenii sunt liberi și responsabili, trăiesc în siguranță, au oportunități egale, sunt protejați de lege, au încredere în justiție și în viitor.

MISIUNE

CRJM promovează justiția independentă, eficientă și responsabilă, mecanisme anticorupție eficiente, respectarea drepturilor omului și un mediu prielnic pentru societatea civilă și democrație. În aceste domenii noi identificăm problemele cu impact sistemic, propunem soluții, le aducem pe agenda publică, reacționăm la abuzuri și mobilizăm parteneri pentru schimbări în bine.

VALORI

CRJM crede în democrație, statul de drept, respectarea drepturilor omului și valorile unei societăți deschise.

PRINCIPII

CRJM se conduce de următoarele principii:

- Profesionalism și respect pentru etica profesională;
- Integritate și transparență;
- Abordare din perspectiva drepturilor omului;
- Principiul egalității de gen;
- Atitudinea pro-activă și constructivă în schimbarea spre bine;
- Colegialitate și abordare participativă în luarea deciziilor strategice;
- Neafilierea politică;
- Respectarea regulilor care să asigure un mediu sustenabil.

MESAJUL PREȘEDINTELUI

Dragi colegi și parteneri,

În numele echipei CRJM, am onoarea să reflectez asupra unui an plin de provocări, dar și de realizări semnificative pentru organizația și societatea noastră. Realizările noastre se datorează în primul rând angajamentului echipei față de promovarea statului de drept, integrității și luptei împotriva corupției, precum și apărării drepturilor omului și consolidării democrației și societății civile în Republica Moldova, principii asumate prin [Strategia CRJM pentru anii 2022-2025](#).

Pe fondul unei crize exacerbate de război și instabilitate economică, în 2023, CRJM a realizat activități semnificative pentru promovarea statului de drept, integrității și luptei anticorupție, inclusiv organizarea celei de-a cincea ediții a [Forumului Reformarea Justiției și Combaterea Corupției](#) – principala platformă națională incluzivă de dezbateri profesionale despre justiție și combaterea corupției.

Alături de partenerii din societatea civilă, am analizat progresul implementării [angajamentelor pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană](#) și am efectuat un [audit legislativ](#) prin care am identificat legi problematice ce alimentează riscurile de corupție în justiție, sănătate, economie și mediu. Echipa CRJM a monitorizat activitatea unei instituții cheie – Consiliul Superior al Procurorilor – și am publicat [un raport](#) în care am inclus recomandări pentru a îmbunătăți transparența activității sale.

Anul 2023 s-a remarcat și prin solicitarea și oferirea frecventă a [expertizei CRJM](#) într-un număr record de opinii juridice - 26 de documente de analiză și propuneri legislative au fost expediate autorităților pentru elaborarea procedurilor ce vizează reforme majore, precum reforma Curții Supreme de Justiție, legislația privind evaluarea externă a justiției, procedurile ce vizează confiscarea civilă, deoligarhizarea și sistemul judecătoresc anticorupție, contribuind astfel la creșterea rezilienței autorităților de a face față luptei împotriva corupției.

Pe lângă inițiativele din justiție și anticorupție, CRJM s-a concentrat și pe promovarea drepturilor omului și consolidarea democrației și societății civile. Pentru al 13-lea an consecutiv, am analizat violările constatate de CtEDO în anul precedent, am elaborat [sinteza tuturor condamnărilor](#) din ultimii 26 de ani și am analizat [cauzele de violență domestică](#) din Moldova, examinate la Curtea de la Strasbourg. Am organizat [lecții publice](#) în domeniul drepturilor omului, am susținut instruirea [Apărătorilor Drepturilor Omului](#) și a reprezentanților societății civile în [securitate personală și digitală](#), dar și am implementat cu succes o [campanie de informare națională](#) privind Mecanismul 2% pentru consolidarea sustenabilității financiare a organizațiilor societății civile. Aceste acțiuni au fost completate de eforturi de consolidare a capacităților jurnaliștilor, dar și contribuții la vitalizarea unei platforme de dialog între Parlament și societatea civilă.

În toate aceste realizări nu am fost singuri. Contribuția dumneavoastră, ca parteneri și susținători, a fost esențială pentru succesul activităților noastre. Vă suntem profund recunoscători pentru sprijinul constant și pentru colaborarea fructuoasă pe parcursul acestui an. A fost un an în care am consolidat bazele pentru progrese viitoare și am pus în practică principiile care ne ghidează activitatea: transparența, responsabilitatea și dedicația pentru îmbunătățirea societății noastre.

Încheiem acest an cu un sentiment de realizare, dar și cu recunoașterea faptului că drumul către justiție independentă, integritate și respectarea drepturilor omului este unul continuu. Privim către anul 2024 cu determinare și speranța că împreună vom face față provocărilor și vom continua să realizăm schimbări pozitive în Republica Moldova.

Vă mulțumim pentru că susțineți CRJM și misiunea noastră.

Ilie Chirtoacă

CRJM ÎN CIFRE

Studii și alte publicații

2023

56

2022

33

Evenimente organizate

2023

15

2022

18

Apariții în mass-media

2023

295

2022

304

Urmăritori pe X (Twitter)

2023

588

2022

504

Abonați la produsele CRJM

2023

2602

2022

2195

Aprecieri pe Facebook

2023

10404

2022

9997

JUSTIȚIA INDEPENDENTĂ, RESPONSABILĂ ȘI EFICIENTĂ

ISTORIE EVIDENȚIATĂ

REFORMAREA CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE

În 2023, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat un pachet legislativ ambițios de reformare a Curții Supreme de Justiție. Acesta include o nouă Lege cu privire la [Curtea Supremă de Justiție](#) (CSJ), legislația cu privire la modificarea procedurii [de examinare a cauzelor de către Curtea Supremă](#) și o [Lege cu privire la evaluarea externă sau vettingul judecătorilor CSJ](#).

Noua legislație schimbă radical componența și organizarea internă a CSJ conform modelului finlandez, accentuează că rolul ei primordial este asigurarea aplicării uniforme a legii, îngustează temeiurile de recurs, modifică considerabil procedura de examinare a acestora și impune evaluarea externă a integrității financiare și etice a tuturor judecătorilor CSJ și a candidaților pentru funcția de judecător al CSJ.

În anii 2022-2023, juriștii CRJM au fost parte a grupului de experți care a elaborat pachetul de legi cu privire la reformarea Curții Supreme. Suplimentar, CRJM a expediat opinii scrise, atât în ceea ce privește [evaluarea externă a judecătorilor CSJ](#), cât și cu privire la [procedura de recurs](#). Printre recomandările CRJM care au fost acceptate de

legislatori se numără uniformizarea temeiurilor de recurs în Codul de procedură civilă, Codul de procedură penală și Codul administrativ, limitarea competenței CSJ de a pune în discuție faptele stabilite în instanțele judecătorești inferioare, înregistrarea video și publicarea ședințelor CSJ, reducerea rolului Președintelui CSJ, crearea funcției de juriconsult, care va fi responsabil de armonizarea practicii CSJ și introducerea garanțiilor suplimentare împotriva abuzurilor pentru judecătorii CSJ supuși vettingului.

Reforma CSJ a demarat în aprilie 2023. În ajunul acestei reforme, 20 din cei 25 de judecători ai CSJ au demisionat, blocând activitatea instanței. În august 2023, alți doi judecători au demisionat după ce au invalidat într-o singură zi 21 de decizii ale [Comisiei Pre-vetting](#). Pentru a debloca activitatea CSJ, Consiliul Superior al Magistraturii a transferat temporar peste 10 judecători la CSJ. Concomitent, CSM a demarat procesul de suplinire a celor 17 funcții vacante de judecător CSJ, pentru care, până la sfârșitul lui 2023, s-au înscris în concurs mai puțin de 30 de candidați.

Centrul de Resurse Juridice din Moldova a continuat și în 2023 să depună eforturi pentru a impulsiona reformele din justiție, oferind analiză și expertiză juridică de calitate, monitorizând procese și reacționând la probleme sistemice.

În prima jumătate a anului, o parte importantă a eforturilor organizației a fost dedicată realizării celui mai detaliat și reprezentativ [sondaj realizat în rândul profesioniștilor din justiție](#).

Peste 600 de judecători, procurori și avocați din țară au fost chestionați despre starea justiției, autoadministrarea profesiilor, reformele și corupția din justiție. Întrebările au fost formulate astfel încât să identifice domenii de intervenție la nivel legislativ, politici publice și practici de implementare a legii.

Unul dintre produsele care rezultă din monitorizarea justiției de către CRJM a fost [raportul ce vizează transparența activității Consiliului Superior al Procurorilor](#), publicat în decembrie 2023.

Cercetarea a avut la bază 40 de luni de monitorizare și conține mai multe recomandări menite să sporească transparența CSP. Noua componență a CSP a implementat parțial deja unele recomandări din raport, cum ar fi, de exemplu, renunțarea la deliberări.

Pentru al cincilea an consecutiv, CRJM, în parteneriat cu Guvernul Republicii Moldova, a organizat [Forumul Reformarea Justiției și Combaterea Corupției](#) - o platformă inclusivă de discuții și dezbateri profesionale despre justiție și lupta anticorupție în țară.

Peste 200 de actori-cheie din justiție, decidenți politici, parteneri de dezvoltare și experți din societatea civilă s-au implicat în discuții despre evaluarea externă a justiției și investigarea și sancționarea mării corupții, despre optimizarea hărții judecătorești și justiția viitorului. CRJM a elaborat un document care include [principalele idei](#) lansate la Forum.

Totodată, în 2023, am prezentat Ministerului Justiției și Parlamentului opinii juridice pentru [eficientizarea procedurii penale](#), îmbunătățirea [Codului Penal](#) și a procedurii de [efectuare a măsurilor speciale de investigații, selecția, evaluarea și răspunderea disciplinară a procurorilor, confiscarea civilă](#) și alte domenii în care juriștii CRJM dețin expertiză. La solicitarea Curții Constituționale, CRJM a prezentat câteva [amicus curiae](#) cu privire la legislația ce vizează funcționarea justiției.

În contextul procesului de aderare la Uniunea Europeană, CRJM a contribuit, alături de alte organizații din societatea civilă, la elaborarea a două [Rapoarte alternative](#) privind implementarea angajamentelor asumate de Republica Moldova pentru deschiderea negocierilor de aderare.

INTEGRITATE ȘI LUPTA ANTICORUPȚIE

ISTORIE EVIDENȚIATĂ:

EVALUAREA EXTERNĂ A JUSTIȚIEI: PRIMELE REZULTATE

Anul 2023 a adus în prim plan implementarea în practică a primei etape a mecanismului de verificare a integrității etice și financiare a deținătorilor și candidaților la funcții înalte în sistemul de justiție, numit și vetting. Opiniile despre acest exercițiu rămân a fi și astăzi împărțite. Unii susțin că mecanismele existente sunt suficiente pentru a asigura că în justiție nu sunt persoane compromise, contrazicând necesitatea evaluării externe, iar alții, dimpotrivă, susțin că măsura este una ușoară, întrucât nu merge dincolo de verificarea integrității spre verificarea profesionalismului și nu se extinde asupra tuturor judecătorilor și procurorilor.

Sondajul publicat de CRJM în 2023, efectuat în rândul profesioniștilor din sistem (judecători, procurori, avocați) arată că aproximativ 60% din respondenți susțin sau nu se opun măsurilor de vetting, indicând o schimbare semnificativă de mentalitate față de sondajul precedent. Un alt indicator elocvent se referă la rezultatele evaluării în 2023 și anume pragul de promovare a exercițiului de pre-vetting. Doar 18% din judecători, 41% din procurori și 50% din candidații non-judecători au promovat evaluarea pentru a deține funcții în CSM sau CSP. Aceste date sugerează o nevoie clară de intervenție externă pentru a asigura integritatea corpului de judecători și procurori.

Pragul general de promovare a judecătorilor de 20% se pliază și pe alt indicator cheie - încrederea publică în justiție. În ultimul deceniu, această cifră a rămas constant în jurul a 20%. În aceste circumstanțe, poate fi înaintată legătura că tabăra suporterilor procesului de evaluare externă (80%) este mai mare decât cea a celor împotriva. În același timp, nu este exclus că rezistența oamenilor din sistem față de procesul de vetting ar putea să crească în anii următori, având în vedere consecințele și perspectivele pentru mulți dintre ei.

Audierile judecătorilor și procurorilor monitorizate minuțios de CRJM în 2023 au adus în discuții problemele vechi ce țin de proprietăți și averi greu de justificat, dar și mai și noi, precum comportamentul profesional și (ne)etic, cum ar fi gestionarea conflictelor de interese și asigurarea independenței în luarea deciziilor. Evidențierea și cunoașterea publică a acestor deficiențe sistemice nu ar fi fost posibilă fără publicitatea și transparența procesului de evaluare. Chiar dacă constituie un element cheie al mecanismului de vetting, autoritățile au fost pe punctul să închidă accesul publicului la audieri.

În 2023, CRJM a contribuit cu succes la îmbunătățirea legilor de vetting și a făcut pledoarie publică, cerând Parlamentului ca audierile judecătorilor și procurorilor să rămână deschise. Astfel, publicul larg va avea în continuare posibilitatea să urmărească activitatea comisiilor de evaluare, să observe care sunt îngrijorările și întrebările acesteia față de subiecții evaluați și să aprecieze răspunsurile de rigoare a candidaților, dar și să urmărească prestația evaluatorilor. Acest fapt va contribui semnificativ la creșterea nivelului de încredere față de procesul de evaluare și activitatea Comisiilor de vetting atât la nivelul întregii societăți, cât și la nivelul sistemului de justiție.

REALIZĂRILE CRJM ÎN ANUL 2023 / INTEGRITATE ȘI LUPTA ANTICORUPȚIE

În 2023, alături de parteneri din societatea civilă, CRJM a efectuat o [analiză a legislației adoptate în perioada 2015-2020](#) în cadrul căreia au fost identificate cele mai problematice prevederi legale, ce alimentează riscurile de corupție în justiție, sănătate, economie și mediu.

Ca rezultat al acestor eforturi, un document comprehensiv a fost prezentat și expediat Parlamentului Republicii Moldova în vederea eliminării riscurilor de corupții din aceste domenii, iar o serie de riscuri identificate de CRJM în domeniul justiției au fost deja mitigate prin intervenții legislative.

Printre activitățile de advocacy în domeniul integrității și luptei anticorupție se mai numără o serie de opinii juridice expediate autorităților, prin care CRJM a contribuit la elaborarea unui cadru normativ robust privind procedurile de [confiscare civilă](#), [deoligarhizarea](#) și [sistemul judecătoresc anticorupție](#).

Una din reformele-cheie din 2023 a urmărit consolidarea competențelor Procuraturii Anticorupție, iar în acest proces CRJM a recomandat delimitarea atribuțiilor acestei instituții în raport cu Centrul Național Anticorupție, astfel încât pasarea responsabilităților, scurgerile de informații și tergiversarea investigațiilor să fie limitate.

Juriștii CRJM au prezentat informații obiective alternative celor livrate de autorități privind progresele Republicii Moldova în domeniul luptei anticorupție în cadrul celei de-a cincea runde de monitorizare a Planului de Acțiune Anticorupție de la Istanbul, elaborat de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE).

Totodată, CRJM a prezentat un raport privind fenomenul corupției din Republica Moldova și în cadrul Grupului de state contra corupției (GRECO), iar drept urmare, organizația internațională a înaintat 25 de recomandări pe care autoritățile moldovenești trebuie să le îndeplinească în perioada următoare pentru a asigura eficiența combaterii corupției.

În 2023, echipa CRJM a oferit asistență Autorității Naționale de Integritate în vederea dezvoltării Procedurilor de Operare Standard (SOPs), precum și actualizării metodologiei de efectuare a verificării averilor și intereselor. Drept urmare a acestui efort, metodologia unică de control a fost adoptată într-o nouă redacție. În plus, CRJM a identificat mai multe necesități de modificare a cadrului legislativ pentru îmbunătățirea legislației ce vizează activitatea ANI.

DREPTURILE OMULUI

ISTORIE EVIDENȚIATĂ:

CtEDO: VIOLĂRILE ADMISE DE REPUBLICA MOLDOVA TIMP DE 26 DE ANI

La 12 septembrie 2023 s-au împlinit 26 de ani de când Republica Moldova a aderat la Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) și de atunci Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) examinează cererile depuse împotriva statului nostru. CRJM a [sintetizat într-un document toate violările](#) comise de Republica Moldova, trecând în revistă tipologia lor și hotărârile de condamnare.

Acest document este înalt apreciat de profesioniștii din domeniu pentru că le permite să navigheze mai ușor prin jurisprudența forului de la Strasbourg, dar și pentru aplicarea standardelor CtEDO la nivel național. Cele peste 5 000 de pagini de jurisprudență CtEDO în cauzele contra Republicii Moldova au fost rezumate într-un document de 21 de pagini. Violările au fost sistematizate într-un tabel în funcție de articolele CEDO și tipul de violări constatate de CtEDO. În tabel, la fiecare categorie, sunt menționate toate hotărârile în care a fost constatată o violare de același tip.

Până în septembrie 2023, Republica Moldova a fost condamnată în peste 590 de hotărâri, în care CtEDO a constatat 764 de violări ale drepturilor omului. Cele mai multe constatări vizează încălcarea dreptului la un proces echitabil. Autoritățile naționale au admis de 239 de ori încălcarea acestui drept, protejat de Articolul 6 din CEDO. Acesta este urmat de încălcarea Articolului 3, care prevede interzicerea torturii. Reprezentanții statului au încălcat această prevedere în 180 de cazuri. De asemenea, dreptul la libertate și siguranță a fost încălcat de 113 ori, iar dreptul la un recurs efectiv - de 65 de ori. Republica Moldova a fost obligată de CtEDO să plătească despăgubiri de peste 22 de milioane EUR.

”

„Documentul reprezintă un efort analitic care are scopul de a informa societatea despre necesitatea respectării drepturilor omului, dar și de a spori nivelul de informare a acestora. Această culegere de jurisprudență are drept scop să faciliteze aplicarea standardelor CtEDO la nivel național și să contribuie la prevenirea unor violări similare”

CRJM a continuat și în 2023 să analizeze jurisprudența Republicii Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Tradițional, la început de an a fost publicată nota analitică privind [violările constatate de CtEDO în anul precedent](#).

De asemenea, a fost lansat [un document tematic](#) dedicat cauzelor de violență domestică pentru care țara noastră a fost condamnată la Curte, iar pentru a spori nivelul de informare al specialiștilor privind activitatea CtEDO, juriștii CRJM au elaborat o sinteză a [tuturor condamnărilor](#) de când Curtea examinează cererile depuse împotriva Republicii Moldova.

Circa 30 de angajați ai Oficiului Avocatului Poporului și reprezentanți ai societății civile și-au consolidat cunoștințele legate de standardele și practicile internaționale privind protecția Apărătorilor Drepturilor Omului, într-un program de instruire de două zile organizat de CRJM în parteneriat cu Comisia Internațională a Juriștilor din Geneva.

Ulterior, CRJM a semnat un [Acord de colaborare cu Oficiul Avocatului Poporului](#) prin care s-a convenit asupra unei serii de activități și cercetări comune în vederea protecției și promovării drepturilor omului în țara noastră.

Alături de experți internaționali, CRJM a contribuit la instruirea Apărătorilor Drepturilor Omului și a reprezentanților societății civile din Moldova în domeniul [securității personale](#) și a oferit asistență individuală în domeniul securității cibernetice.

În 2023, CRJM a continuat să facă advocacy, alături de alte organizații ale societății civile, pentru executarea hotărârilor CtEDO în [cazul expulzării profesorilor turci](#) și în grupurile de cauze [Șarban](#) (privind arestările nemotivate) și [Levința](#) (privind investigarea torturii), dar și pentru [limitarea competențelor Serviciului de Informații și Securitate](#) de a interveni în viața privată.

O serie de recomandări formulate de CRJM pentru a îmbunătăți noua legislație privind [accesul la informații](#), dar și legea cu privire la [avertizorii de integritate](#), au fost acceptate de autorități și au devenit ulterior text de lege.

CRJM a elaborat și o serie de materiale informative pentru a promova [activitatea Apărătorilor Drepturilor Omului din Moldova](#), pentru a evidenția importanța monitorizării cauzelor de judecată în care aceștia sunt implicați și a arătat cum poate fi sesizat Raportorul Special al ONU pentru Apărătorii Drepturilor Omului.

În decembrie 2023, CRJM a organizat o vizită de studiu în Finlanda și Estonia pentru un grup format din 10 experți din Republica Moldova (judecători, procurori, avocați și angajați ai Parlamentului). Aceștia au avut întâlniri cu reprezentanți ai sistemului de justiție din cele două țări pentru a discuta despre soluțiile pentru o mai bună respectare a drepturilor omului în procesul penal. Printre subiectele abordate s-au regăsit mecanismele ce asigură transparența urmăririi penale, corectitudinea administrării probelor în instanța de judecată și eficientizarea procedurii de investigare și judecare a cauzelor penale.

DEMOCRAȚIE ȘI SOCIETATE CIVILĂ

ISTORIE EVIDENȚIATĂ:

CUM PUTEM CONTRIBUI LA CREAREA UNUI MEDIU FAVORABIL PENTRU APĂRĂTORII DREPTURILOR OMULUI ȘI SOCIETATEA CIVILĂ?

Pentru ca drepturile omului să nu rămână doar pe hârtie sub formă de declarații, ca justiția să fie independentă și pentru ca fenomenul corupției să fie combătut eficient există Apărătorii Drepturilor Omului (ADO), societatea civilă și instituțiile mass-media, care bat alarma atunci când sunt comise încălcări. Vocea celor care apără și promovează drepturile omului este vitală într-o democrație, însă prin faptul că sunt vocali în societate, ADO și reprezentanții sectorului neguvernamental devin și ei ținta atacurilor și discreditărilor, inclusiv în mediul online sau sub forma amenințărilor la securitatea personală.

În acest context, în anul 2023, echipa CRJM, împreună cu formatori internaționali, au organizat sesiuni de instruire pe subiectul securității personale, destinate ADO și membrilor organizațiilor societății civile (OSC), dar și sesiuni de asistență individuală în domeniul securității digitale și cibernetice. Astfel, aceștia [au acumulat abilități necesare](#) pentru a identifica și evalua riscurile la care pot fi supuși pe parcursul activității lor.

Prin exerciții de analizare și simulare a eventualelor riscuri la adresa lor, ADO și OSC au înțeles cum să determine gradul de vulnerabilitate față de situații ce le-ar pune în pericol siguranța, precum încercări de a sparge oficiul organizației, de a sustrage informații și materiale digitale deținute de activiști sau amenințări verbale, la telefon și pe rețele de socializare etc.

Sesiunile de instruire organizate de CRJM au oferit un spațiu sigur pentru discuții privind planificarea protecției și utilizarea tehnicilor de securitate personală și digitală, atât la nivel individual, cât și organizațional. Participanții s-au implicat în activități de structurare a planurilor de securitate ale organizațiilor lor și au discutat despre actorii care i-ar putea susține în situații de criză, dar și despre instituțiile care le-ar putea fi ostile. În rezultat, noi și colegii din societatea civilă și ADO au devenit mai pregătiți pentru a contracara oarecare provocări în activitatea noastră de promovare a democrației și a statului de drept.

O societate civilă fortificată, care contribuie la promovarea democrației este un alt obiectiv strategic pentru care CRJM depune eforturi consecutive. În 2023, a fost implementată cu succes [o campanie națională de informare](#) privind [Mecanismul 2%](#), în cadrul căreia au fost prezentate istorii de succes ale beneficiarilor desemnării procentuale, iar contribuabilii au fost încurajați să contribuie la consolidarea societății civile.

Aceste eforturi, alături de campaniile individuale ale fiecărui beneficiar al Mecanismului 2%, au contribuit la menținerea dinamicii pozitive atât a numărului de contribuabili care redirectionează o parte din impozitul lor pe venit către o organizație necomercială, cât și a sumei desemnărilor procentuale. În total, 38 651 de persoane au desemnat peste 12 milioane MDL.

Alături de experți în domeniul fiscal, CRJM a publicat un [ghid privind controlul fiscal al organizațiilor necomerciale](#), care să ajute societatea civilă să fie rezilientă și mai pregătită de interacțiunea cu autoritățile fiscale.

Pentru al șaselea an consecutiv, împreună cu alte organizații, CRJM a documentat atacurile [asupra societății civile](#) pentru a evidenția și descuraja comportamentele ostile.

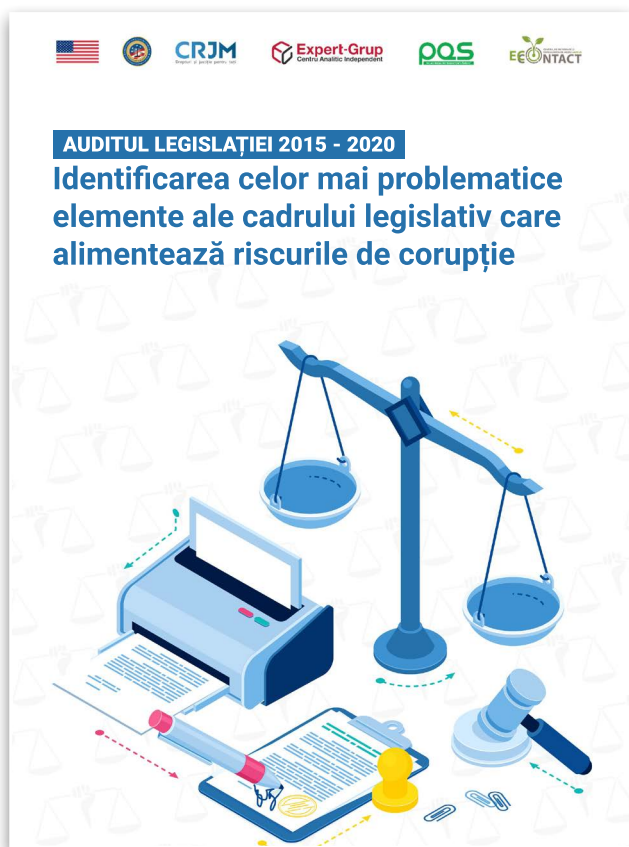

După participarea la Conferința anuală „Cooperarea dintre Parlament și societatea civilă”, CRJM a contribuit la crearea unei Platforme fiabile de dialog și participare civică în procesul decizional al Parlamentului.

În 2023, juriștii CRJM au contribuit la consolidarea capacităților jurnaliștilor prin informarea și explicarea proceselor ce vizează reformele din justiție, democrația și statul de drept.

PUBLICAȚIILE CRJM ÎN 2023

ECHIPA CRJM

**ILIE
CHIRTOACĂ**
Președinte

**VLADISLAV
GRIBINCEA**
Director de program

**DANIEL
GOINIC**
Director de program

**SORINA
MACRINICI**
Directoare de program
activitate suspendată

**OXANA
BRIGHIDIN**
Consilieră juridică

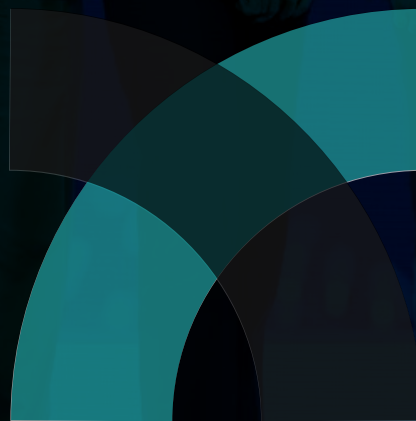
**VICTORIA
MEREUȚĂ**
Consilieră juridică

**ANDREI
NASU**
Consilier juridic

**VALERIA
BUTORINA**
Consilieră juridică junioară

**OLGA
CORTAC**

Directoare a serviciului
administrativ

**AURELIA
CELAC**

Manager financiar
și contabil

**ALINA
FRIMU**

Asistent administrativ
și financiar

**DUMITRU
JOMIR**

Coordonator de
comunicare

**DANIEL
STANCIU**

Specialist în comunicare

până în februarie 2023

**NATALIA
ROTARU**

Specialistă în comunicare

CONSILIUL DE ADMINISTRARE AL CRJM

ADRIAN IONESCU, PREȘEDINTE
VICTOR GOTIȘAN
DIANA LAZĂR
GHENADIE BARBĂ
CRISTINA PERETEATCU (s-a retras în martie 2023)
ION GUZUN (s-a retras în martie 2023)

MEMBRII CRJM

ANDREI BRIGHIDIN
ARCADIE BARBĂROȘIE
CORNELIU RUSNAC (s-a retras în iulie 2023)
CRISTINA MARTIN
ELENA LEȘAN (s-a retras în iulie 2023)
ION GUZUN
NADEJDA HRIPTIEVSCHI
PETER-VLAD IANUȘEVICI
RAISA BOTEZATU
SORINA MACRINICI
VLADISLAV GRIBINCEA

DONATORII CRJM

AMBASADA STATELOR UNITE
ALE AMERICII (INL)

FUNDAȚIA SOROS MOLDOVA

Kingdom of the Netherlands

AMBASADA REGATULUI
ȚĂRILOR DE JOS

AMBASADA FINLANDEI DIN
BUCUREȘTI

FUNDAȚIA FRIEDRICH EBERT

Activity supported by the
Canada Fund for Local Initiatives
Activité réalisée avec l'appui du
Fonds canadien d'initiatives locales

FONDUL CANADIAN PENTRU INIȚIATIVE
LOCALE (CFLI)

AGENȚIA DE COOPERARE
INTERNAȚIONALĂ A
GERMANIEI (GIZ)

UNIUNEA EUROPEANĂ,
REPREZENTATĂ DE CĂTRE
DELEGAȚIA UNIUNII
EUROPENE ÎN MOLDOVA

FACILITATEA PENTRU SOCIETATEA
CIVILĂ DIN CADRUL PARTENERIATULUI
ESTIC, FINANȚATĂ DE UE ȘI
IMPLEMENTATĂ DE UN CONSORȚIU
CONDUS DE GDSI LIMITED

SURSELE DE FINANȚARE CRJM ÎN ANUL 2023*

SURSELE DE FINANȚARE CRJM ÎN ANUL 2023*	Valuta	Anul 2023		Cumulativ		Buget
		MDL	USD/EUR	MDL	USD/EUR	
Surse de finanțare						
US State Department – contractul de grant nr. SINLEC20GR3100 (INL2)	USD	4 817 514	257 218	11 372 345	608 264	996 500
Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova, contract nr. NEAR TS 202042 (EIDHR HRD)	EUR	610 088	29 702	6 285 711	304 792	400 000
Fundația Soros-Moldova- Contract de grant nr. G 15194 (FSM DO-UP)	USD	1 631 943	90 000	3 863 334	206 900	249 383
Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei, contract prestări servicii nr. 83413288 (GIZ NIA)	MDL	459 880	-	1 003 529	-	1 570 166
Ambasada Finlandei - contract de grant nr. 87301551 \ (FINL)	EUR	479 870	24 975	479 870	24 975	73 896
Ambasada Regatului Țărilor de Jos, contract de grant nr. 4000007149/CHS-23-HR-13 (MATRA-HR2)	EUR	1 563 258	79 960	1 563 258	79 960	150 000
Canada Ministerul Afacerilor Externe, contract de grant nr. CFLI-2023-BUCST-MD-0003 (CFLI)	EUR	497 293	24 556	497 293	24 556	44 524
Friedrich-Ebert-Stiftung e.V/FES UE, grant nr. 03/20.02.2023 (FES UE)	EUR	297 373	14 989	297 373	14 989	14 989
GDSI Limited, contract de grant nr. OK-O/140834/EaP2/J / (GDSI-2%)	EUR	400 280	20 000	400 280	20 000	20 000
Desemnare procentuală 2 %	MDL	1 280		30 667	-	
Donații necondiționate PayNet	MDL	15 374	-	15 374	-	
Fondul de auto-finanțare CRJM	MDL	2 042 186	-	3 558 463	-	
Conturi curent (USD)	USD	4 817 514	257 218			
Conturi curent (EUR)	EUR	3 848 161	194 183			
Conturi curent (MDL)	MDL	4 150 662				
Total surse de finanțare, echivalent MDL		12 816 337				

Total finanțare 2023 (încasat) în valoare de **12 816 337 MDL** este echivalentul a **705 718 USD**.

Total ieșiri de fonduri 2023 (plăți) în valoare de **11 452 506 MDL** este echivalentul a **630 620 USD**.

Rata oficială medie de schimb pentru anul 2023 – 18,1607 MDL/USD

Extras din Raportul de audit al CRJM pentru anul 2023, întocmit de compania First Audit International

BILANȚUL CRJM

PENTRU ANUL 2023 (MDL)

ACTIV	Cod rd.	Sold la	
		Începutul perioadei de gestiune	Sfârșitul perioadei de gestiune
1	2	3	4
Active imobilizate			
Imobilizări necorporale	010	29 688	14 844
Imobilizări corporale în curs de execuție	020		
Terenuri	030		
Mijloace fixe	040	352 293	237 731
Investiții financiare pe termen	050		
Alte active imobilizate	060		
Total active imobilizate (010+020+030+040+050+060)	070	381 981	252 575
Active circulante			
Materiale	080		
Obiecte de mică valoare și scurtă durată	090	60 681	60 681
Producția în curs de execuție și produse	100	200 634	0
Creanțe comerciale și avansuri acordate	110	46 036	6 666
Creanțe ale bugetului	120	6 259	
Creanțe ale personalului	130		
Alte creanțe curente, din care	140	1 116 012	323 393
Creanțe privind mijloacele cu destinație specială	141	1 116 012	323 393
Numerar	150	4 412 072	5 775 903
Investiții financiare curente	160		
Alte active circulante	170		
Total active circulante (080 + 090 + 100 + 110 + 120 + 130 + 140 + 150 + 160 + 170)	180	5 841 694	6 166 643
Total active (070 + 180)	190	6 223 675	6 419 218

PASIV	Cod rd.	Sold la	
		Începutul perioadei de gestiune	Sfârșitul perioadei de gestiune
1	2	3	4
Capital propriu			
Corecții ale rezultatelor anilor precedenți	200	X	
Excedent net (deficit net) al perioadei de gestiune	210	X	300 586
Aporturi inițiale ale fondatorilor	220		
Fond de active imobilizate	230	381 981	252 576
Fond de autofinanțare	240	1 896 395	2 105 935
Alte fonduri	250		
Total capital propriu (200+210+220+230+240+250)	260	2 278 376	2 659 097
Datorii pe termen lung			
Finanțări și încasări cu destinație specială pe termen lung	270		
Datorii financiare pe termen lung	280		
Alte datorii pe termen lung	290		
Total datorii pe termen lung (270 + 280 + 290)	300	0	0
Datorii curente			
Finanțări și încasări cu destinație specială curente	310	3 012 355	3 351 772
Datorii financiare curente	320		
Datorii comerciale și avansuri primite	330	10 867	7 594
Datorii față de personal	340		
Datorii privind asigurările sociale și medicale	350		5 107
Datorii față de buget	360		
Venituri anticipate curente	370	111 753	72 255
Alte datorii curente	380	810 324	323 393
Total datorii curente (310 + 320 + 330 + 340 + 350 + 360 + 370 + 380)	390	3 945 299	3 760 121
Total pasive (260 + 300 + 390)	400	6 223 675	6 419 218

SITUAȚIA DE VENITURI ȘI CHELTUIELI (MDL)

1 ianuarie - 31 decembrie 2023

INDICATORI	Cod rd.	Perioada de gestiune	
		Precedentă (2022)	Curentă (2023)
1	2	3	4
Venituri aferente mijloacelor cu destinație specială	010	8 309 852	9 308 041
Cheltuieli aferente mijloacelor cu destinație specială	020	8 280 527	9 308 041
Excedent (deficit) aferent mijloacelor cu destinație specială (010 – 020)	030	29 325	0
Alte venituri (cu excepția veniturilor din activitatea economică)	040	7 169	1 869
Alte cheltuieli (cu excepția cheltuielilor din activitatea economică)	050	7 169	1 869
Excedent (deficit) aferent altor activități (040 – 050)	060	0	0
Venituri din activitatea economică	070	340 384	1 229 782
Cheltuieli din activitatea economică	080	340 384	929 196
Rezultatul: profit (pierdere) din activitatea economică (070 – 080)	090	0	300 586
Cheltuieli privind impozitul pe venit	100	0	0
Excedent net (deficit net) al perioadei de gestiune (030+060+090–100)	110	29 325	300 586

**CENTRUL DE RESURSE
JURIDICE DIN MOLDOVA**

Str. A. Șciusev 33, MD-2001
Chișinău, Republica Moldova

+373 22 84 36 01 / +373 22 84 36 02

contact@crjm.org

www.crjm.org

[crjm.org](https://www.facebook.com/crjm.org)

[crjmolдова](https://twitter.com/crjmolдова)

